

UUDISMAA.

SISU:

Kuhu nüüd? — A. J.

Kuidas saadaks noorsoo liikumisest aru. — Al. P.

Aäremärkused Md. ja A. J. artiklite puhul „Postimehes“. — A. J₂.

Sooviavaldus noorsoo ühingute aruandjatele. — V. E.

Tartu Eesti koolinoorsoo Liidu kongress.

Tall. Õ. N. kirjandusliku ringi tegevusest — G. N.

Mõnda Tartu õpetajate Seminarist. — Metskass.

Türi õppurite eneseharimise ühing „Lõke“. — P. Hermann.

Ajakirjandusest. — A. Lenotammi.

Eratelegramm „Maaliidu“ talust „Postimehe“ tallu.

Toimetusele saadetud kirjad.

Kirjavastused.

TARTUS.

II AASTAKÄIK. — KÜÜNLA KUUL MCMXX.

**Õpilased! Pidage meeles et „UUDIS-
MAA“ on Teie ajakiri ja sellepärast too-
tage teda kaastöoga.**

Lugege kõik Põhjamaade koolinoorsoo
häälkandjat

„Concordiat“.

Ilmub kord kuus (väljaarvatud 4 suvekuud) — 8 numbert aastas.
Iga number 32 lk. suur. Eesti-Soome väljaanne sisaldab kirjutusi
Eesti ja Soome keeles kõigi Põhjamaade (Rootsi, Norra, Daani, Islandi,
Soome ja Eesti) riikide noorsoo kohta, et kaasa mõjuda kõigi nende
tähinemiseks. Iseäranis tähtis on see meile, eestlastele, kes senni oleme
leistest eraldet olnud. „Concordiat“ peab aga igäüks seda enam lugema,
et see kõige kergem tee Soome keele õppimiseks on, kuna Soomekeelse
leksti raskemad sõnad Eesti keelde tõlgitud. Kes aastakäigu „Concor-
diat“ läbi loeb, võib pärast kerge vaevaga igast Soomekeelsest raama-
tust arusaada.

Hind tellides: ühes kättetoimetamisega aastaks — 22 Emk.
(10 Smk.); 1/2 a. — 11 Emk. (5 Smk.). Üksik number 3 Emk. (1 1/2
Smk.). Proovinumber (ilmus detsembris 1919) 3 Emk.

Abitoimetuse adress: Tartu, Riia tän. 2. „Concordia“ abit.

Kõigile õppur-ühingute juhatustele.

Et „Uudismaa“ ja „Concordia“ levitamine edespidi otseteed õppur-
ühingute kaudu sünnib, siis palume nende kõigi juhatusi viibimata tea-
tada, kui palju nende liikmed kumagi ajakirja järjekindlalt soovivad.
Ärved tulevad alati ära õiendada 2 nädala jooksul, saadetuse kättesaa-
mise päevast arvates.

„Uudismaa“ talitus.
„Concordia“ abitoimetus.

Kuhu nüüd?

On pettumuste aeg, arvepidamise, tagasivaatamise ja ümberpööramise päevad mitte üksi noorsool, vaid kogu seltskonnal. Ja mida näeme meie tagasi vaadates? Terve rida kärarikaid, „lööminguteni“ minevaid kongresse, vaidlusi, mitmesuguste liitude ja keskkorralduste asutamisi ja lõhkumisi, sõnaga: palavikuline organiseerimine ja otsimine. Ja miks ei pidanudki organiseerima siis noorsugu, kui tegi seda kogu seltskond, riik? See oli väliste vormide loomise aasta, — organiseerimine, vahel mõttegi kaotav, ja nagu alati — kärarikas. Ja et sel puhul sisust, mõttest suurt ei hoolitud, on arusaadav.

Kuid nüüd oleme sellest tüdinud, väsinud, kuigi mitte enneaegu, sest saavutat tagajärjed rahuldavad vist enam-vähem kõiki. Seisame küsimuse ees: kuhu nüüd? Just nagu polekski enam midagi teha! Kuid ärgu unustetagu, et sennine töö oli vaid väliste vormide, arenemiseks ja arendamiseks soodsamate eeltingimuste loomine, millele nüüd tarvis anda vastav sisu, mõte. Organisatsioonid on meil ju mitte nende endi pärast olemas, vaid selleks, et nad kaasa aitaks noorsoo vaimlisele ja kehalisele arenemisele, oleksid seda süvendavaks ja kiirustavaks teguriks, aidades kõrvaldada ühtlasi neid puudusi, mille all kannatab praegune kool. Ja et nad seda saaksid olla, tarvis meil endil, kõige päält, seda tunda, endi ülesandeist selge pilt luua.

See väsimus, mida elame praegu üle, loodan, pole hädaohtlik, ennem ehk kasuligi, tervendav, juhtides meid õigete ülesannete juure ja kõrvaldades hädaohtu liig „laili kistud“ üleliigsete mitte jõukohaste ülesannete juure viidud saada¹⁾. Meie edespidine töö ärgu seisku enam hoogsas sõnades saos igaõhtasil koosolekuil, kärarikais kongresses ja omavahelisis tülides (nagu see senni organiseerimisel, vormide otsimisel ka

1) Umbes samas sihis mõjus okkupatsiooni aeg.

13
loomulik oli), vaid endasse süvenemises, vaikes ja rahulikus enesetäiendamises ja enesekasvatamises, kirjanduse, omavaheliste referaatide, ettekannete ja mõtteavalduste kaudu, olgu siis harva ka noorusenergia — ja vaimustusküllas „paraadides“ (nagu mõeldavad „noorsoo päevad“). Senniste kogemuste järele otsustades on need sihid (eriti esimene) kõige paremini saavutatavad väiksemais, üksteise tundmisel ja ühtlasel meeleolul põhjenevais ühinguis, kuna sajapäistes liitudes selle võimalused on üsna küsitavad.

Sellepärast tarvis jätta organiseerimistöo enam tahaplaanile, võimalusi andes elulisemate ülesannete teostamisele asuda, enne kui me veel täiesti pole eksinud organisatsioonide rästikku.

Selles sihis peaks ka „Uudismaa“ edespidi mõjuma.

A. J.

Kuidas saadaks noorsoo liikumisest aru:

Seda näeme „Postimehes“ № 26 avaldarud Md. juhtkirjast „Noosoo edvistamine“, millele vastamiseks sõna võtan.

Juba artikli alguses ütleb Md., et ta: „noorsoo elust viimasel ajal eemal on seisnud äga tunne sellepärast noorsoo ühingu tegevust lähemalt“. Md. artiklist paistab aga välja, et ta noorsoo ühingu tegevust mitte ainult „lähemalt ei tunne“, vaid et tal noorsoo liikumisest isegi sugugi aimu ei ole. Just samane asjaolu tuli ka ilmsiks hiljaaegu „Postimehes“ avaldatud Md. artiklite juures „Kirjanikkude streigi küsimusest.“

Md. otsib põhjusi, mis sundisid E. T. Gümnaasiumi Päd. Nõukogu keelama nais-õppurite (kunni 7 kl.) osavõtmist noorsoo ühinguist ja arvab seda leidnud olevat, lugedes „Õppiva Noorsoo Keskbüroode“ esitajate aruannetest, et ka mujal õpparid ühingu vastu ja isegi õppurid ühingutega oppositsioonis on.

Minu arvates ei õigusta veel sugugi E. T. G. Pädagoogilise Nõukogu tegevust asjaolu, et ka mujal hädapädagoogid leiuvad, kes ei suuda aru saada noorte püüdeist ja ideaaldest. Neilt ei võigi seda nõuda, sest neil on oma ideaal, mis tähtsam kõigest muust, s. o. tasku ja kõht.

Niisamuti on tähtsuseta ka see nähtus, et mõned õppurid noorsoo organisatsioone eitavad, sest neid ei huvita üldse miski päale tuupimise ehk huvitavad ainult tantsupidud ja muud sarnased silmapilgu lõbud. Ja kui nüüd seda õppurite kihti õppurite otsustes mõõduandvaks lugeda, siis on ise-

enesest arusaadav, missugused need otsused ja otsuste tegijad peavad olema.

Md. toob ise omas artiklis Pärnu Keskbüroo esitaja aruande, millest selgesti näha, et säälsed õpparid noorsoo organisatsioonide kasust aru on saanud ja nendega kontakti astunud, mille tõttu säääl häid tagajärgi on saavutatud. Kas ei võinud ka Tartu õpparid ühingute elust osa võtta, siis ei oleks neil mitte raske olnud kõrvaldada „väärnähtusi“, mis sundisid neid sarnast otsust tegema. Kuid seda ei leitud tarviliseks. Või kardeti, et noorsoo ühingud ka õpparite pääle demoraliseerivalt saavad mõjuma? Hoiti endid võimalikult kaugemale, ning viimaks võeti mingisuguste kahtlaste kuulujuttude põhjal (just kuulujuttude, sest hoides ühingutest eemale ei võidud ise tunda nende seesmist elu) otsus vastu, mis kogu Eesti õppurkonna poolt valju protesti välja kutsus¹⁾.

Arusaadav, et sarnased otsused soovitavaid tagajärgi ei anna, sest mis avalikult keelatud, — jätkatakse illegaalselt. Nii oli tsaari ajal ja — kui see meie pädagogidele nii väga meeldib — saab ka nüüd nõnda olema.

Md. kirjutab veel, et Tartu õpparite ja Keskbüroo vahel olla käimas „võitlus võimu pärast“.

Mitte mingisugust võimu ei ole noorsoo organisatsioonidel tarvis, vaid tarvis on tegevusvabadust, mille eest alati oleme võidelnud ja ka saame võitlema. Kui asutati Keskbürood, siis nähti küll ette, et õpparite poolt vastutõõtamine võib algada, kuid loodeti sellest rahulikult teel üles saada. Alati oleme soovinud kontakti luua õpparitega, alati oleme soovinud neid näha omis ühinguis. Jga kongressile, igale koosolekule kutsuti õppareid kuid kõik see on jäänud hütüd-jaks hääleks kõrbes.

Lõpuks tahaksin veel juhtida Md. tähelepanu selle pääle, et ühingute ja keskorganisatsioonide vahel ka vahe on olemas, mida Md. nähtavasti tähele ei ole pannud, näit. kirjutades:

„Kui Keskbüroo oma tegevuse piirkonda võtab märgukirjade saatmise vägede ülemjuhatajale ja protesteerimise mobilisatsiooni vastu, siis on see niisuguste küsimuste valda tikkumine, mis ühingute võimupiiri ei tohi käia“

Tõesti ei käi ühingute võimupiiri märgukirjade saatmine ministeeriumi ja vägede ülemjuhatajale. Seda ei ole ka ükski ühing teinud, vaid tegi Ülemaaline Öppiva Noorsoo Keskbüroo, kelle kohuseks on välja astuda juhtumisel, mis kogu riigi õppurkonda puutuvad.

Al. P.

1) Il Ülem Öp. N. Kongressi ja Tartu Maakonna Öp. Ühingute Edust. Kongressi resolutsioonid.

Aärmärkused Md, ja A. J. artiklite puhul „Postimehes“.

Ajakirjanduse järele otsustades on noorsooliikumine teise arenemisjärku jõudnud, seda nimelt järgmise jaotuse põhjal: alguses ignoreerib meie ajakirjandus harilikult kõike uut, siis sõimab ja kirub ja alles pärast hakkab kiitma. Seda teed on nii tihti juba käidud, võib olla, käib ka noorsugu. Senni ignoreeriti meid, kuid nüüd on ankeetleht korraga kõigi silmad avanud (huvitav, et just korraga), ja iga „korralik“ ajaleht peab enda kohuseks mõne foljetoniga selle arvel nalja teha või süllapikuse artikliga isalikult õpetada. Vaatame üleukse „Postimehe“ tallu. Et Gailit Lätimaal, Rohti Petrogradi valdamise plaanid ka enam ei kaalu, siis võtab Md sule kätte ja kirjutab noorsoost, sellest noorsoost, kellest ta ise oma sõnade järele eemal seisnud ja keda ta ei tundvat. Kuid kirjutab siiski. Kirjutagu, teine küsimus on aga, kas selle lugemisega aega viita maksab.

Asjalikum on A. J. kahejärguline artikkel „Postim.“ № 36 ja 37. „Meie õppiv noorsugu ja praegune suur aeg. Kuid siingi ei saa mõnda tõesest kõrvalekaldumist ära tähendamata jätta. Muu seas katsub A. J. näidata, et õpilasel asjata oleks tahta õpetajatega ühes pädagoogilisi küsimusi otsustada, mis sugugi tema jõukohane ei olevat. Tõepoolest pole õpilased aga kunagi sarnaste küsimuste otsustamises osa võtta tahtnud, vaid ainult õigust nõudnud endisse puutuvas küsimusis kaasa rääkida. Et see tarvilik, tõendavad mitmed pädagoogid isegi. Ja miks ei peaks nad seda suutma, kuna nad kooli lõpetades juba järgmisel aastal õige hääde tagajärgedega õpetajatena, vahel isegi keskkoolijuhatajatena esinevad. Ei taha ometi uskuda, et nad selle ühe suvega, mis neid sel puhul koolist eraldab, nii palju täieneks ja viluks.

Imelik on, miks noorsoost rääkides alati 13—15 aastast juttu tehakse, kuna praeguse keskkooli vanemate klasside õpilaste vanadus harilikult 16—20 vahel kõigub. Tuleb ka silmas pidada, et praegune aeg noorsoole isegi vastu tahtmist ka niisuguseid ülesandeid ette säeb, mis talle jõukohased pole ja sellega teda juba enneaegu „küpseks“, „vanaks“ muudab, ilma et see noorsoost endast oleneks — otse vastuoksa, noorsugu näeb isegi sarnase olukorra loomuvastastust. Tõsi on ka, et praegune kool mitmegei puuduse, esiti õpetajate ette-

valmistamatuse all kannatab¹⁾ (millele ka A. J. osutab), mida siis õpilased ise parandada ja täiendada katsuvad, selle juures loomulikult vahel liiale minnes. Arusaamata on, miks A. J. omas artiklis „nooruse kasude kaitsmisele“ nii suure tähtsuse annab, kuna noorte endi juures see kaugeltki nii suurt rolli ei mängi. Üleliigne on ka hoiatus, et õppurkond oma kõige tähtsamat kasu — õppimisaega ja lusti kaitsmata ei jäta, kuna fakt on, et sennistes noorsoo organisatsioonides tegutsevad õpilased ka koolis ärksamate ja korralikumate hulka kuuluvad.

A. J.²⁾

Sooviavaldus noorsooühingute aruandjatele.

„Uudismaad“ lugedes ja selle käsikirju lehitsedes märkab igaüks, kui üleüldiselt, pääliskaudselt meie õppurühingute tegevusest aru antakse, mis puutub iseäranis nende vaimlisesse huvidesse. Vaevalt saame teada, et neis „mitu“, „hulk“ ehk „mõni“ referaat on peetud „kirjanduse“, „kunsti“ ehk „teaduse“ üle. Mis aine üle kõneldi, kes kõneldes — see jääb kõik saladuseks, — See aga, iseäranis referaadi aine, ongi just kõige olulisem ja kujutavam teatud õppurühingute vaimuelus ja sellest ei tohiks kuidagi mööda minna. Tulevikus avaldatagu alati tähipäälised teated kõnede ja ka referaatide, ka referentide, samuti ka kuulajate arvü kohta. Siis saab noorte vaimlistest püüetest tõelikuma, värvikama pildi.

V. E.

1) Meie õpparkonda ligemalt silmitsedes pole raske näha, et saäl küllalt elementi, kelle koht on pigemini igal pool mujal, kui koolis, sest õpetajaks ei kõlba juba oma iseloomu poolest igaüks.

Autor.

KROONIKA.

Tartu Eesti Koolinoorsoo Liidu Kongress

25. jaan. 1920 kell 10 hom. reaal-kommertskooli ruumes.

Kongressi avas lühikese kõnega Tartu keskbüroo juhataja L. Kangur. Langenuid ja surma varisenuid austetakse püstitõusmisega.

Kongressi juhatajaiks valitakse : J. Kask ja O. Reintal, — kirja-
toimetajaiks : J. Akkel, M. Kangro-Pool, J. Mooses ja J. Elken.

Mandaatkommisjoni valitakse R. Lind, E. Rätt ja Jürna.

Päevakord kinnitatakse sarnasena, nagu ta Tartu keskbüroo poolt välja töötet, A. Juhansonil parandusega 4 punkti kohta, mille järele ära kuulatakse mitte üksnes aruanne II-selt ülem-aaliselt õppiva noorsoo kongressilt, vaid ka Tartu keskbüroolt ja kohtilt väljas pool Tartut. Nii kujuneb päevakord lõpulikuna :

1. Avamine.
2. Presiidiumi valimine.
3. Mandaatkommisjoni valimine.
4. Aruanded :
  - a) II-selt ülem. õppiva noorsoo kongressilt.
  - b) Tartu keskbüroolt.
  - c) Väljastpoolt Tartut.
5. Uue keskkorralduse loomine.
6. Valimised.
7. Õppurite ja õpparite vahakord.
8. Ühinguis algatet küsimused.
9. Läbirääkimised.

Aruandega teiselt ülem. õppiva noorsoo kongressilt esines Tartu keskbüroo säälne esitaja J. Kask.

Tartu keskbüroo tegevusest andis juhataja L. Kangur aru. — Arvesse võttes kõiki tegureid, mis mõõduandvad olnud keskbüroo tegevuses, on ta siiski rohkesti korda saatnud : on korjand statistilist materjaali nii õpil. organisatsioonide kui ka õpilaste eneste üle, mitmekesise sisuga vaidluskooolekuid korraldand jne., lõpuks ka Tartu Õppur-Ühingute Kongressi kokkukutsunud ning „Noorsoo pidu“ korraldand.

Kohtilt väljaspool Tartut esinesid aruannetega Otsmann — Röpina „Noorte Ühingu“ ja Mürsepp — Mustveest. Mõlemaid aruandeist selgus, et noorsoo ühinguid mainit kohis hilja ellu kutsut, — seepärast polegi suuremat midagi tehtud, seda enam, et pole loodud senni noorsooliikumise keskkohaga lähemat ühendust, ilma milleta aga kaugele võimatu jõuda.

Uue keskkorralduse loomise kohta esineb esialgsete kavadega A. Juhanson. Keskkorralduse ülesanneteks olgu üldtähtsusega küsimused, nagu keskraamatukogu ja kursuste korraldamine, õpilastele majanduslise abiandmine j.n.e. Pärast läbirääkimisi, millest elavalt osa võeti, otsustati keskkorraldust moodustada *ainult* ühingute esitajast, igast — kaht esitajat arvates. Ka kõigile maal asuvalle õpil. organisatsioonile, kes seda tarvilikuks peavad, antakse luba Tartu keskkorralduse koosseisust osa võtta samal alusel, nagu Tartu linna ühinguilgi.

Vahepeäl tööga lõpule jõupnud mandaatkommissjon teatab, et volitusi maksvaks tunnistet 84, maksvusetak — 2.

Ennelõunane kongressi istumisjärk lõpetakse kell 1/22 l., ning jätkatakse jälle kell 3 p. l.

Päevakorras revisjoni komisjoni valimine. Valitakse: Reinthal, Roth, Mooses, Aksel ja Soom.

Õpparite ja õppurite vahekorras kõneleb pikemalt A. Juhanson.

Kõnele järgnevad elavad läbirääkimised keerlevad pääasjalikult E. T. Gümnaasiumi juhataja ümber. Kõik sõnavõtjad, pääle ühe, mõistavad tema tegevuse koolijuhatajana hukka, eriti tema poolt väljaantud õppurühingutest osavõtmise keelule kallale tungides. 1¹/₂ tunniliste läbirääkimiste järel võetakse järgmine resolutsioon vastu:

„Tartu Eesti Koolinoorsoo Liit konstateerib, et Tartu Eesti Tütarlaste Gymnaasiumi juhataja hra Varrik nimetud koolijuhina oma ülesande kõrgusel eiseisa ja nõuab tema poolt väljaant õpilaste organisatsioonest osavõtmise keelu tühjaks-tunnistamist“.

Ühingu algatet küsimuste ja läbirääkimiste all soovitetakse kehvemate õpilaste toetamise asjus seisukoht võtta, mis iseäranis keeruliseks muutub, kui Tartu õpilaste pataljon peaks demobiliseeritama, — kuid see jäetakse T. E. K. N. Liidu keskjuhatus hoolde, samuti ka noorsoo püha, spordipäeva j. n. e. eelkorraldustööd ja elluviimine.

Kongress lõppes kl. 3/46 õhtu.

Kongressi präsiidium.

Tall. Õ.N. Kirjandusliku ringi tegevusest.

Tall. Õ.N. Kirjanduslik ring asutati 29. oktoobril 1919 a. II Harjumaak. Õ.N. Kongressil vastuvõet kava põhjal ning Tall. Õ.N. Keskliidu algatusel. Nimetud koolidevahelisse ringi koondusid mitmed koolide kirjanduslikud ringid, enda tegevusi likvideerides. Peale asutamiskoosoleku, kus ka ajutine juhatus valiti põhikirja väljatöötamiseks, oli ringil juba 100 liiget. Nüüd tõuseb see arv juba 160-ni. Järgmisel üldkoosolekul, kus ka põhikiri vastuvõeti, valiti ringi juhatus järgmises koosseisus: esimees is. Veimer, abi is. Karu, kirjatoimetaja is. Pert, abi is. Klements, laekahoidja is. Rootsi, abi is. Rummo. Ringi tegevusest senni oleks kinnitada rida kirjanduslikke referaate, ning üks suurem kirjandusline õhtu. Ringil on ka oma ilukirjanduslik raamatukogu tarvitada.

Noorematest ühingutest ning ringidest on kirjanduslik ring kõige suurem ning kõige elujulisem, sellepärast ka kõige suuremad kavatsused tulevikus. Nendest võiks nimetada järjekindlaid kirjanduslikke õhtuid, mida nüüd ühingute ühiskodus võimalik korralikumalt läbi viia.

G. N.

Mõnda Tartu õpetajate seminaarist.

Liidud, ühinged, seltsid, keskbürood, keskliidud ja ringid (endi ehk ka teiste harimiseks), organisatsioonid jne. jne. tekivad igalpool, kuhu ka vaatad, otseki seened päale vihma. Uhkusega võib sellest küljest vaadata T. Õ. S. päale, sest ajast taha jäänd pole ta ses suhtes mitte. Ju sügisel asutati siin Humanitaarring, mille eesmärk on, — nagu kord ja kohus, — õppurite arendamine, harimine jne. Jõutl otse hiiglasammul edasi, vist ikka tolle hoo tõttu, millega asuti töö juure. Alles alguses juhtus vahest, et koosoleku juhataja „humanitaar“ asemel „huminitaar“ ütles ja ise teps ei teadnud, mis loom see on, kuid nüüd peetakse sääli juba kõnesid „sissejuhatastest filosoofiasse“, „Piibli jumalast“ jne. Arenemine, progress igatahes ja väga eeskujulik. Kahjuväärt, et vaid naised milgi kombel siin liig „puupääd“, ei jõua meestega sammu käia: ei võta vaidlustel sõna, ei saa filosoofiast teps aru, ega refereeri ise millestki. Nojah, et aga sedagi paha kaotada, et naised ka igati mehe moodi ülesastuks ja suleks nii mõnegi laia suu, selleks asutati alles hiljuti ülikuulus Naisorganisatsioon.

Liikmeid oli esialgu 5—7, ja ühingu algatajad, nagu suure idee ülesleidjad kunagi, keda ei mõisteta ja tagakiusatakse, olla leidnud endi kaitsja koolijuhatajas, keda nad ka siis kõigest südamest ja hingest ja meelest ja väest olla tänanud isaliku hoolekandmise eest.

Sellest peab küll järeldama, et seminaari naised nii „ebakultuurilised“ on, et neid isegi organiseerida raske, nagu raske metshobust panna rakkesse.

Siis sai veel hiljem asutet Loodusteadlaste ring, taevas teab kui ideaalsete eesmärkega. Ta näis õppureid õige huvitavat ja osavõtmine oli elav, iseäranis selle aine õpetaja — ringi algataja — kõne järele, kus selgiteti selle ringi tekkimise vajadust. Mõni isegi teravuste pääle, nagu ikka ja alati, sest koosolek ilma nägemise või kակusetat on midagi, mis maapääl kätteasaadav ei ole.

Nii õitsevad meil, väiksearvulises asutuses, kolm ühingut ja igaüks harib hoolega oma ala: Humanitaarringis keerlevad enamasti kõik referaadid kodanikuteaduse ja ajalooliste ainete ümber, sest esimeheks on ajaloo- ja kodanikuteaduseõpetaja. Loodusloo ringis, mõistagi, ei kõnelda muust kui loodusest, ja Naisorganisatsioon, eesotsas Lind-Kliimaniga, selgitab ja arendab „Naiste sotsialismi“ (või kuidas tand oligi).

Nii et täieliseks mitmekesisuseks puuduvad veel matemaatika, papitöö, võimlemise ja mõne teise aine ringid. Kuid — ma pidin ju äraunustama peaaegu kõigetähtsama: seminaari „Kuma“. Ilmub ta vist IV klassis hästi paljude etimoloogiliste ja teiste lubamata vigadega ümberkirjutatuna ning näha saab teda harva. Mõtlin esiotsa: „Need on küll vist hirmus targad, kes sinna kirjutavad!“ Aga korra lugesin teda ja pidin lämmastuma noide rooside, õõpikute, armuavalduste ja õrnade õhkamiste sosinasse. Pettununa sulgesin ta: olin lootnud temast muud.

Nii elatakse meil, seminaaris, kust tulemas Eestile „maa sool.“

— Metskass.

Türi õppurite eneseharimise ühing „Lõke.“

Ring asutati jaanuari kuu algul. Nais- ja meesõppurid, kes asjast huvitatud, tulid küsimusele vaimustatult vastu. Peeti neli kirjandusõhtut, kus käsitati pääasjalikult uut kirjaviisi. Esimesest kirjandusõhtust võttis õppurkond suure rohkusega osa, kuid järgmistel õhtutel kadus paljudel huvi. Hulk õppureid ei tunnistanud ringi ja lahkus seltskonnast. Kavatseti seisukorda referaatitega parandada, kuid kavatsus on ikka kavatsuseks jäänud ning siia maani pole selleks sammugi astunud. Ring annab käsikirjalist shurnaali „Lõket“ välja, millest on praegu esimene nummer ilmunud. Ring on väike, kuid tegevus kaunis elav*).

P. Hermann.

*) Huvitav on see agarus, millega mõned maa organisatsioonid ühist ettevõtet toetavad. Nii tarvis Türi keskkooli IV ja V klassi õpilasist koosseisev „Lõke“ „Uudismaad“ 15—20 eksemplaaris. Nüüd on korjanduse teel summake marka „Uudismaa“ toetuseks kokku pandud. Kui see ka linnades nii oleks!

Toimetus.

Ajakirjandusest¹).

(1. jaanuarist — 14. veebruarini 1920).

Viimasel ajal on noorsooliikumisest ajakirjanduseski õige rohkesti juttu olnud. Katsun sellekohaseid kirjutusi ajalehtede järele klassifitseerida.

„Sotsialdemokraat“ avaldas varsti päale II Ülemaalse Öppiva Noorsoo Kongressi üsna puuduliku kirjelduse selle käigust H. Jänes'ilt. Veidi hiljem ilmus väike katkend „Uudismaa“ kohta (asja Tallinnlaste seisukohalt käsites), millele toimetuse märkuse juure lisanud, et ta soovijaile vastamisvõimaluse jätab, mida aga keegi kahjuks ei tarvitanud. Selle järele ilmus — r. följetonivõitu joonealune Ü. Ö. N. Keskbüroo ankeetlehe kohta, millele A. J. poolt pikem vastus kõigile senni ajakirjanduses ilmunud mõtteavaldustele (eriti „Postimehe“ Md.'le) järgnes, päälkirja all „Noorsugu ja arvustus“, millele toimetuse omalt poolt jälle juure lisas, et häämeelega noorsoo enese hulgast tulevale kirjutusele ruumi annab. Veidi enne seda ilmus lühikene, kuid asjalik ja häatahtlik arvustus „Uudismaa № 6—7.—8 kohta K. L.'ilt. Kui läinud aastal ilmunud kaunis rohkeid kirjutusi noorsoo kohta arvesse võtta, võib öelda, et „Sotsialdemokraadi“ toimetuse noorsoole kaunis vastutulelik on, pea alati sellekohasile kirjutusile ruumi andes.

„Vaba Maas“ ja „Tallinna Teatajas“ pole mulle senni 1920 jooksul ainustki märgatavat kirjutust silma puutunud.

„Postimees“, kes harilikult noorsooküsimuse käsitamiseks ruumi lubamisega õige kitsi oli, on nüüd kahele pikale artiklile Md.'lt ja A. J.'lt ruumi lubanud. Viimane neist (Öppiv noorsugu ja praegune suur aeg. A. J.) on kaunis asjalik, kuigi vastuvaidlusi lubav, kuna esimene (Noorsooga edvistamine. Md.) küsimusest õige lihtsalt üle saab ja autori võhiksust selles asjas paljastab.

„Päevaleht“ sai ka hakkama kaunis labase följetoniga ankeet lehe arvel. Kuid kaugemale ta tiivad senni kannud pole — temal ju teisi, palju „kasutoovamaid“ asju käsitada.

„Kaja“ on õige hoolas oma peret Tartu noorsoo tegevusega tutvustama. Tema kirjasaatja „Isvren“ ei unusta

¹ Selles osas katsub Toimetuse järjekindlalt ülevaadet pakkuda kirjutustist, mis ajakirjanduses noorsoo kohta ilmuvad. Toimetuse.

isegi seda „kogu ilmale“ teatamast, millal keegi õpilane tunnimisrõngailt maha kukub, või kes kunagi kord Tartu Koolinoorsoo Liidu keskjuhatuse koosolekul protokollki kirjutab, komisjonide ja präsidiumi koosseisust ja paljust muust rääkimata.

Et mul võimalus puudus teiste ajalehtedega ligemalt tutvuneda, siis pole mul nende kohta võimalik ülevaadet tuua.

A. Lenotammi.

Eratelegramm „Maaliidu“ talust „Postimehe“ tallu.

(Teel kinni püüdnud „Uudismaa“ Raadiojaam).

Laialt tuntud herra Md. hakkab ligemal ajal „Uudismaa“ kaastööliseks. 8-realine proov tema modernimast kirjaviisist ilmub juba „Uudismaas“ № 5 — 1919, leheküljel 138.

Toimetusele saadetud kirjad.

K. a. „Uudismaa“ toimetus!

Siin saadan ühe artikli, mida avaldada palun, kui ta seks kõlbab. Et arvamisi „Uudismaa“ kohta palju ja lahkuminevaid, siis on raske luua pilti ta tulevases kujust, mis täitsa kõiki suudaks rahuldada. Palun me arvamist ses suhtes arvesse võtta, kui üht häält publikumist.

Missugune peaks olema tulevane „Uudismaa“?

(Vastuseks № 6—7—8 avaldet küsimusele.)

On kõvemini kui muudu kuulda nurinat „Uudismaa“ üle. Mõned soovivad talle isegi nimeks pigemini „Kütismaa“, mõned võtavad lausa eitava seisukoha ja rahule jääb temaga vaevalt keegi, kes sirvind ta kehakuseta kogu. Ja vaata: see müri on ulatand ju toimetusegi kõrvu: üks „tegevast“ on nobedasti avand suu, et avalda uue, ideaalsema „Uudismaa“ kava.

Palju hääd soovitab ta, säeb üles kõrged sihid ning näitab kätte vastavad ja veel „kõrgemad“ abinõud nende saavutuseks, kuid veelgi kahtlevamaks muutud tulevase, ülalmainit kava järgi ilmuva „Uudismaa“ veetluse ja sisurikkuse kohta. Kui senni tundsid enese vahest pettund olevat ta õieti mittemidagi pakkuvaid lehekülgi sirvides, siis võib uskuda, et tulevase „Uudismaa“ kohal, kui ta kavatses plaani järgi ilmub, seda veel enam tundub. Sest kuis võibki mitte pettuda nähes, et ilusa kaaneilustuse taga, mis äratand huvi ja elevuse, ei peitu muud kui Juhansonki konspektid ja mõne teise targutused mingi keskbüroo ja õppurite rühmade ja liitude üle. Palju on neid, kes võtavad otse-

kohe osa igasugustest kongressidest, ühingute ja keskbüroode tegevusest? Ei saada iial nende juhatusigi koosolekuiks kokku, ja kui tukkumas juhatus, — mis elu või tegevus on siis organiseerit noorte keskel, kel vähe aimu kõigist neist asjust? Mis huvitust pakub õppuritele, kes väljaspool organisatsiooni, samuti ka publikumile, kes kõrval seisab, mingisugune tukkuv keskbüroo, mil ei ole õiget otstarvet?

On ju tõsi, et ühingute häälekandja, neid siduv ja nende tegevust peegeldav ajakiri peaks olema, et ta võiks teataval määral mõndagi huvitada, kuid ärgu olgu seda mitte „Uudismaa“! Las jääb „Uudismaa“ me noorte tuksuva hingeelu peegelduseks, las on ta ainuski võimalus, kus end avaldada võib pakitsev, noor jõud, mis end katsuda, võrrelda, kaaluda tahab!

Olgu ta palju elurikkam, mahlakam, kirjum ning ärgu muutugu kuivaks konseptide, päevakordade ja põhikirjade koguks, mis vahest mõnda huvitab. Usun, et sel puhul hale värsitagumine ja kaastöölise puudus kaob, saavad õhku paremad, tõsiselt kirjandusest, kriitikast jne. huvitet jõud ja „Uudismaa“ on palju elevam, veetlevam, noorte arenemist ja võimisi peegeldav, millest tõesti kõik huvitet on.

Nii on mu arvamine.

—ss.

Järelmärkus. —ss kentsaka arvamise üle õppurühingute kohta ei maksa vist ülepää vaielda.

Kahtlemata sihilikuna tundub aga oletus, nagu ei sisaldaks „Uudismaa“ muud, kui „Juhasoni konsepte ja mõne teise targutusi mingi keskbüroo ja õppurite rühmade ja liitude üle.“ Jatkub päälis-kaudseski I aastakäigu läbilehitsemisest, et ära tunda selle oletuse ekslikkust.

Mis puutub aga „Uudismaa“ tulevasse kujusse, siis olgu veel kord allakriipsutat, et „Uudismaa“ tulevik oleneb ainuüksi kogu Eesti õppurkonnast — kaastöölisest, sest fakt on, et toimetuse meelsuse pärast, või teistel lubamata põhjustel, ühtegi teemale saadet vähegi kõlblikku rida (objektiivselt hinnates) avaldamata jätnud pole ja tulevikuski seda vaevalt teeb, sest on ju tema samast õppurkonnast pärit. On „Uudismaa“ aga siiski vähepakkuv, siis süüdistetagu kõigepeält meie õppurkonna närusust ja saamatust, mitte vormi ega toimetust, kes tema paremaks muutumisele mingisuguseid takistusi ei tee, üsna kõrvalist osa edendes.

Ühtlasi lubatagu küsida, kellest oleneb siis õieti „Uudismaa“ „noorte tuksuva hingeelu peegelduseks, elavamaks ja veetlevamaks“ muutumine, kas toimetusest, vormist või õppurkonnast endast (kaastöölise näol), ja miks ei tee —ss. selle ilusa sihi saavutamiseks konkreedimaid ettepanekuid?

Nuriseda ja nõudmisi ülessäada oskame kõik (tihti sedagi oskamatult), kuid mis on laiemad ringkonnad teinud nende läbiviimiseks?

Toimetus.

Väljavõte Protest-resolutsioonist.

II. Tartu Õppurkonna Kongress 25. V. 20. leidis Eesti Tütarlaste Keskkooli juhataja isand Varik'u tegevuse koolijuhatajana ebapädagoolilise olevat; põhjuseks isand Variku keeld osavõtta omil õppuritel koolidevahelisist ühinguist, ja võttis vastu järgmise resolutsiooni:

II. Tartu Õppurkonna Kongress nõuab isand Variku poolt väljaantud õpilaste organisatsioonidest osavõtmise keelu tühjaks tunnistamist.

Kongressi präsiidium.

Kaastöölitele.

Paremate artiklite eest maksab Toimetus (ainult sellekohase sooviavalduse korral) 30—50 penni reall tasu.

Keele ühtlustamiseks töötab Toimetus kindlad reeglid välja, mille järele ta edaspidi ka töid parandab, endale õiguse jättes nii uuendusi kui ka arvamisi kärpida. Kes oma kirjaviiisi muuta ei luba, lisagu sellekohane märkus juure.

Käsitkirjad palutakse puhtalt ja ainult paberil ühele küljele ümber kirjutada. Argu unustatagu ka pääle varjunime (kui niisugune olemas) autori õiget nime ja adressi juure lisamast. Käsitkirju saab tagasi ainult sellekohase sooviavalduse korral.

Toimetus.

Kõigile õppurorganisatsioonidele ja nende juhatustele.

Palume nimetada igas ühingus alaline kirjasaatja, kes „Uudismaad“ võimalikult tihti ühingu tööst ja kavatsusist informeeriks. Edaspidi, kui aineline seisukord paraneb, avaneb võimalus selle eest ka tasu maksta. Sellepärast palume kirjasaatjate nimed ja adressid toimetusse teatada.

Toimetus.

Kirjavastused.

E. P. Valgast, jääb esimesest numbrist välja, ilmub ehk edaspidi, kui värskeemat Valgast ei saadeta.

Al. P. „Ühingute ühend. küsimus,“ ilmub järgm. numbris.

R. Ploomipuu. „Pilk Valga Eesti Keskkoolide õppurkonda“ ilmub järgmises numbris.

A. V. K. „Karskustund õhtu koolis“ ilmub järgmises numbris.

Tegev toimetus: J. Kuusk, L. Leeman, H. Piller, L. Raudsepp, A. Soom.

Vastutav toimetaja: *cand. phil.* Villem Ernits.

Väljaandja: Eesti Koolinoorsoo Keskkliit.

Toimetus ja talitus: Tartu, Riia tän. 2.

Eesti koolinoorsoo ajakiri

„Uudismaa“

Ilmub ühe trüki poogna suuruses 2 korda kuus (välja arvatud suvekuud: juuni, juuli, august, september) **Eesti Koolinoorsoo Keskliidu väljaandel**. Sisuks artiklid noorsooliikumise, kooli, kultuuri, kasvatuse, karskuse ja teiste noorsoosse puutuvate küsimuste üle, arvustused, järjekindlad ülevaated ajakirjandusest, kirjandusest, teatrist ja muust kunstist, ülevaated koolidest ja noorsoo organisatsioonide tegevusest, teated noorsooliikumise kohta väljamail (ajakirjade ja erakirjasaatjate kaudu) j.n.e., katsudes ülepää kõigiti meie noorsoo kultuuriliseks progressiks kaasa mõjuda.

Kaastöolisteks pääle ärksamate ja arenenumate õpilaste mitmed **õpetajad** ja teiste põhjamaade noorsootegelased.

Iga õpilase ja õpetaja kohus on lugeda „Uudismaad“, kui **esimest ja ainukest** sarnast koolinoorsoo ajakirja Eestis.

Hind tellides ühes kättesaatmisega 20 m. $\frac{1}{2}$ aastas (vähemalt 8 nummert), ilma esimese numbrita 17 m. 50 p. **Üksik nummer 3 marka.**

Et „Uudismaa“ noorsoo hulgas laialt loetav, siis on **kuulutustel** temas suur mõju. **Ajalehed, ajakirjad, raamatukauplused ja kirjastusärid!** Just teie peate seda võimalust kasutama, sest noored on teie suurimad sõbrad. Ka noorsoo organisatsioonid pidagu seda silmas. (Kuulutusi võtavad pääle Toimetuse ja Talituse ka Koolinoorsoo Liitude Keskjuhatused vastu). **Kuulutuste hind:** 1 lhk. — 150 m.; $\frac{1}{2}$ lhk. — 75 m.; $\frac{1}{4}$ lhk. — 40 m.; $\frac{1}{8}$ lhk. — 20 marka.

Kaastöid võetakse kõigilt vastu. Artiklite eest makstakse 30—50 penni reahonoraari.

Toimetuse ja Talituse adress: Tartu, Riia tän. 2. „Uudismaa.“ toim.